

KOMJÁTSZEGI GÉZA

unitárius lelkész

1905-1988

Bevezetés

Tudom, hogy egy teljes életrajzot várnak tőlem, de nem vállalkozhattam arra, hogy kimerítő tudósítást közöljek múltunk egy részében szerepelt, néhai lelkésszel, Komjászegi Gézával kapcsolatosan. Amikor arra vállalkoztunk, hogy előállunk szerény unitárius örökségünkkel, akkor jóhiszemű meggyőződéssel gondoltuk, s megismertethetjük azokat, akik előttünk jártak, illetve megtudhatunk egyet, s mást róluk, melyet mindez ideig nem hallhattunk róluk.

Komjászegi Géza

Egy parányi részt képviselt Bihar község múltjában. Két dolgot kell megjegyeznem a bevezetőben. Az első, hogy az elmúlt esztendőben látott napvilágot egy helyes meglátás, miszerint a Festum Varadinum ünneplésünk keretében helyet keresünk meghalt egyházközségi tagjaink bemutatására, „*Akik előttünk jártak*” cím alatt. Egy folyamatos bemutatásra gondoltunk, mely a lehetőségekhez méri terjedelmét minden alkalommal, de létezhet egy sokkal terjedelmesebb ismertető is, melyet majd akkor olvashat el az utókor, amikor a bemutatott személyek, s az őket előtáró történeti hűséggel megalapozott írások könyvformátummá növekednek.

A második megjegyzésem már a bemutatandó személlyel, Komjászegi Géza, volt unitárius lelkésszel kapcsolatos. Ezt a kezdeményezést egyházközségi szintre emeltük, s most kötelességünknek tartjuk, hogy a lehető legtárgyilagosabban, részletességgel mutassuk be azt a lelkészt, aki a Biharon megalakult unitárius egyházközségben is szolgált, de nyugdíjas éveit Nagyváradon töltötte, amikor nemcsak látogatója volt az istentiszteleteknek, hanem énekvezérként, sőt jegyzőként is hasznára vált a gyülekezetnek. Éppen ezért nem annyira családi vonatkozásait emelem ki terjedelmes és ugyanakkor gazdag életének, hanem inkább egyházi, egyházközségi vonatkozásait. Újra hangsúlyozom, hogy ennek a dolgozatnak létezik egy terjedelmesebb változata, amelyet a kíváncsi embertársaink rendelkezésére bocsátunk.

A közölt adatok hitelességért, valamint a lelkésszel kapcsolatosan elhangzó tudósításokért én vállalom a felelősséget, még abban az esetben is, ha valamit nem egyeztetünk utódaival, s az nem mindenben felel meg azok elvárásainak, de ugyanakkor egybeesik a történeti valósággal.

Néhány évszám, lelkésszé válása előtti időszakból. Komjászegi Géza 1905. április 9.-én született Csegezen. Elemi iskolái elvégzése után a Kolozsvári Unitárius Kollégiumba került, ahol 1925.-ben érettségizett, majd beiratkozott az unitárius lelkészképző intézetbe. Tanulmányait sikeresen elvégezte, hiszen erről tanúskodik az a tény, hogy segédlelkészként megkezdte szolgálatait. Azt tudtam meg ifjúkori pályakezdéséről, hogy 1930. július 10.-én segédlelkészi kinevezést kap az Aranyosmenti Aranyosrákosra, ahol 1931 március 28-ig végzi szolgálatait. Ekkor azonban Dicsőbe kap áthelyezést, ahol 1932. január 28 -ig találjuk a lelkészi hivatalban, ahonnan 1934. március 9-től ismét Aranyosrákoson teljesít szolgálatot. Ez az utolsó időpont jelenti bihari, első megjelenését, hiszen 1934. március 9-től 1936. március 28-ig Biharon találjuk lelkészi hivatalában.

Komjászegi Géza

Komjászegi Géza bihari lelkészsége

Egyházi, egyházközségi tevékenységét két részre osztom, hiszen az elsőben – Bihari szolgálatában érdekeltek vagyunk, a másik pedig terjedelmében és eseményeiben követeli meg tőlünk ezt.

Az újonnan alakult bihari egyházközségben sor került a beiktatóra Komjászegi Géza, lelkészjelölt személyében. Az új lelkész március 11.-én foglalta el új állását, ünnepélyes keretek között. A beiktató beszédet Rázmány Mór, hitoktató lelkész végezte. A bihari hívek lelkesedéssel fogadták új lelkészüket, s ígéretet tettek arra, hogy lakást, irodahelyiséget, valamint teljes ellátást biztosítanak. A beiktató ünnepélyen a hívek zsúfolásig megtöltötték a „Gazdakör” termét. A jelenlevő

Dr. Kiss Elek tanár, valamint Erdő János papnövendék beszéddel és előadással emelték az alkalom fényét. A délután folyamán a Dávid Ferenc Egylet szervezésében ünnepélyt rendeztek, melyen Dr. Kiss Elek, Komjátszegi Géza, Rázmán Mór, Erdő János, Zöld István, Bereczky Dániel, Zöld Ilus és a helybeli női dalárda szerepelt.

Este Bereczky Dániel gondnok lakásánál egy szűkköri vacsora zárta a napi eseményeket.

Az egyházközség megalakuló gyűlésén, 1933. június 4.-én, egy érdekes és elkapott gondolat tevődött fel egy segédlelkészi állás megteremtéséről. A józan belátás győzött végül, mert ezt a témát egy későbbi tárgyalásra utalták át. Természetesen találunk két olyan személyt is, akik vállalták a lelkész egyhavi élmezését és elszállásolását. Ez azonban tudott dolog, hogy nagyon kevés volt a szükségeshez. A bihari egyházközség megszületésétől kezdve nyomon követhető a kezdeti időszakban az a forró tevékenység is, mely jellemezte Komjátszegi Géza

lelkész munkásságát. Nemcsak a szervezésben, hanem az iskolai és valláserkölcsi nevelésben is lelkiismeretes munkát végzett.

Alig érkezett a gyülekezetbe Komjátszegi Géza máris felmerült annak gondolata, hogy önálló egyházközség legyen a BIHAR községi, viszont ehhez nem volt meg a számbeliség. Egyetlen megoldási lehetőség mutatkozott, ha a Kolozsvárhoz tartozó „nagyváradai szórványt” mint társegyházközséget csatolnák Biharhoz. Az egyházközség múltjához, de főként annak kezdeti időszakához hozzátartozik, hogy két keblitanácsos, Szabó József, a későbbi após, illetve jótevő és Kéri Károly, 3, illetve egyhónapi teljes ellátást ígért és adott a későbbi lelkésznek.

A jelentések több esetben tükrözik, hogy pl. egy-egy iskolai évben hány vallásórát tartott a lelkész. Esetenként még azt is megemlíti Komjátszegi Géza lelkész, hogy mikor és milyen körülmények között tartották meg a vallásvizsgát.

A bihari Keblitanács intézménye teljességgel úgy működött, mint minden más egyházközségben. Mégis van valami, amit külön kell tárgyalnunk az egyik, avagy a másik gyülekezet Keblitanácsi gyűlései tekintetében. A bihari gyakorlat ugyanazt az arculatot tükrözi, mint, amilyennel találkoztam a bágyoni Keblitanács életének kutatásakor. Pontosan és megjelölt időben megtartották az ülésezéseket. Ezeket a lelkész készítette elő. A gyűlés alkalmával a bihari esetben volt rá példa, hogy az elnökségi tisztet éppen a világi elem foglalta el. Ennek ellenére azonban csakis a lelkész által elkészített meghívók tanúskodnak a mellett, hogy a Keblitanácsi gyűlést szabályszerűen hívták össze. A meghívókon olvashatók a feltüntetett személyek nevei, illetve utána „láttam” megjegyzések.

A gyűlések megtartási *időpontjával* kapcsolatosan elmondhatom, hogy legnagyobb gyakorisággal az istentisztelet utáni alkalmakat használták ki. Nem ritka azonban az sem, hogy akár istentisztelet megelőzően hirdettek Keblitanácsi gyűlést. Végül pedig megáll az a más helyen is szokásban levő gyakorlat, miszerint szükség esetén, alkalomszerűen összehívták a tanácsot.

A bihari gyülekezet élete Komjátszegi Géza lelkész idejébe valahogy egyedülállónak látszik az unitárius gyülekezetek között, mert sem nagysága, sem ütőképessége nem engedte volna meg azt a fényűzést, amit megengedett magának ez az egyházközség. *Önkéntes megajánlásra* helyezte az egyházközség fenntartását, és én működésének két lehetséges magyarázatát sejtettem a korabeli történések mögül. Az első az a tény volt, aminek köszönhetően kiváltak a református gyülekezetből és megalapították az unitárius egyházközséget.. A másik pedig az önkéntes megajánlásra figyelő szemlélet volt, aminek pártfogójává vált Komjátszegi Géza lelkész is, aki olyan türelmesen kezelte azt, hogy nem pattant ki belőle soha az elégedetlenség.

Visszatérve azonban az önkéntes megajánlási tényre, nézzünk bele az eseményekbe. A gondnok hangsúlyozta az 1933. december 25.-i közgyűlésben, hogy az egyházfenntartás „nem adókivetés, hanem önkéntes ajánlás”¹, amiből a szükséges fedezetet kell előteremteni.

1934. június 10.-én elhatározták a Szabó József által adományozott² épület lebontását. A bihari leányegyházközség június 10.-én tartott Keblitanácsi ülésének vonatkozó határozatában arra kérte a Főhatóságot, hogy engedélyezze az egyházközségnek egy „imaház és iskolahelyiség” építését.

1 2. sz. jegyzőkönyv /1933. dec.25.

2 A templom helyét Szabó József és neje Lakatos Julianna adományozták. Területe 95 □ öl; értéke 10.000 Lej volt.

Augusztusban a Főhatóság engedélyezte egy „templom és iskolai helyiség” felépítését. Nyomatékosan hangsúlyt kapott azonban, hogy a kölcsön visszafizetésének fedezetére szolgáló alapról adjon tájékoztatást ez egyházközség. Ekkor az is szóba került a Főhatóság részéről, hogy a kölcsön visszafizetésének határidejét szigorúan tartsák be. 1934. szeptember 23.-án 20.000 lej kölcsönt vettek fel templomépítésre. Decemberben már készen álltak a tervvel, s foghattak a templomépítéshez a következő tavaszon.

1935.-ben az imaházra egy újabb adakozási névsort találunk 45 bejegyzéssel. Első helyen Dr. Boros György püspök neve olvasható, aki 500 lejt adományozott. A többi bejegyzés összege 20 és 200 lej között ingadozik. A végösszeg: 4.641 lej.

Az egyházközség 71 éves története folyamán 1 püspöki vizsgálatot élhetett át.

1935. május 11.-én volt az egyedüli püspöki vizsgálat **Biharon**. Jelen volt Dr. Boros György püspök, Ürmösi Károly esperes, Hadházi Sándor egyházi pénztárnok, Rázmány Mór s lelkész. Az egyházközség részéről: Komjátszegi Géza, Bereczky Dániel gondnok, Zöld István jegyző és Szabó József. A megalakulással kapcsolatos kérdések voltak a vizsgálat felszínén.

Az állomáson népes gyülekezet élén várakozott a küldöttségre Komjátszegi Géza lelkész, aki nyomban a megérkezettek tudomására hozta kimondhatatlan örömét, hogy az időskorú püspök tiszteletét tette a bihari templom felszentelése alkalmával. Rövid pihenőt követően a templom felé vette útját a küldöttség, s a korabeli leírásból tudjuk, hogy a virágból készített diadalív alatt történt elhaladás olyan képet mutatott, mint Jézus Jeruzsálemben történt bevonulása.

Mivel ez alkalommal volt Bihar földjén az első püspöki vizitáció, arra törekedtek, hogy ennek megfelelő hangot is adjanak, s úgy tűnik a tudósításból, hogy ez sikerült, hiszen magasan járt a hívek lelkesedése. Másnap, vasárnap teljes díszbe öltözötten várták a nagy eseményt. Komjátszegi Géza lelkész imáját követően Ürmösi Károly esperes tartott beszédet, majd azt követte Dr. Boros György püspök templomszentelő beszéde. Ezt követte Komjátszegi Géza lelkész ismertetője a templom építésének körülményeiről, melyben komoly hangsúlyt kapott a bihari hívek áldozatkészsége.

1935. május 12.-én összeállított, a bihari unitárius leányegyházközség „imaháza” felépítésére adakozók névsorán 65 személy nevét olvashatjuk. A fejlécen a következő beosztás látható: 1. Anyag értéke /Lej; 2. Munkanap és értéke; 3. Fuvar és értéke; 4. Templomi felszerelés és értéke; 5. Pénzadomány; 6. Megjegyzés.

Az anyagnál vályogtéglát jegyeztek fel. Legkevesebb 500, a legtöbb adományozott téglaszám 2.500 volt. A rendes, égetett téglá esetében pedig két személy neve után találtam bejegyzést: Bereczky Dániel (2.450) és Szabó József és neje (5.086). A munkanapok tekintetében megállapítható, hogy 1 és 37 munkanap között végeztek közmunkát. A legtöbb bejegyzés Szabó József neve után áll. Egy munkanap értéke 30 lej volt. Fuvarozást aránylag kevesen végeztek. Ezek száma 2 és 65 közé tehető. A legtöbb fuvar Székely Sándor és családja tudhatta magáénak.

Pénzadomány tekintetében is kell említést tennem. A legkevesebb 50 lej volt, a legtöbb 1.510 lej. Említésre méltó, hogy az adakozók sorában megtaláljuk Pl. Vári Albert teológiai dékánt, Perédy György lapszerkesztőt, aki a nagyváradai gyülekezet későbbi gondnoka lett, az aranyosrákosi, a kolozsvári, a dicsőszentmártoni egyházközségeket is. Az összegezés rendjén a következők állapíthatók meg: (12. Táblázat: Templomépítési adományok)

Miután a lelkész név szerint megköszönte mindenkinek a hozzájárulását ehhez a nemes célhoz, Rázmány Mór mondott alkalmi beszédet. Ezt követték a hivatalos köszöntések. Bihar vármegye képviselőjében a nagyváradai szolgabíró mondott román nyelvű beszédet, majd Komjátszegi Géza lelkész az egyházközség nevében. Zöld Istvánné a Nőszövetség, Perédy György a nagyváradiak nevében, Zöld István a Vegyes kar nevében, Bereczky Dániel a Keblitanács nevében mondott üdvözlő beszédet. Az ünnepélyt szokásos bankett követte, melyen pohárköszöntők hangzottak el. Ezek között említésre méltónak tartom mindeniket, de mégis a Komjátszegi Géza beszédét emelem ki, hiszen ő a „felekezeti béke állandósulására” ürítette poharát.

Ezt követően ismét a templomba mentek, ahol istentiszteleten vettek részt. A szószéki beszédet Ürmösi Károly esperes tartotta, majd istentisztelet keretében a püspök záróbeszédet tartott, majd Hadházi Sándor, egyházi tanácsos a váradai disputa történetéből olvasott fel szemelvényeket. Este táncmulatság zárta a napi eseményt.

Kiemelésre méltónak tartom, nemcsak azért, mert megtette ezt a korabeli tudósítás is, hanem, mert csakugyan elismerést érdemel holtában is Komjátszegi Géza lelkész azért a csodálatos

megvalósításért, hogy egy év leforgása alatt nemcsak felépített egy templomot, hanem ilyen magasra helyezte a bihari hívek lelki egyensúlyának iránytűjét. Azt olvassuk az említett tudósításban, hogy „nem az anyagiakért dolgozik, hanem azért, hogy a felgyulladt világosságot diadalra vigye”.

A rövid életű templomnak is nagyon szép szentelése volt. Ennek eseményeit szépen tükrözik a korabeli iratok. A templomszentelési ünnepélyt 1935. május 12.-re tűzték ki. A vendégeket az állomáson fogadták lovas bandériummal. Virágokkal feldíszített kocsik várták, tehát és hozták onnan a vendégeket. Az avatási ünnepség után közebed tartására készültek, melyre magyaros ebédet terveztek. Egy teríték ára kéttagú család számára 25, többtagú család számára pedig személyenként 20 lej volt. Szerény megfogalmazásban, 1935. május 8.-án Komjátszegi Géza lelkész 2 db meghívó csatolásával meghívta a Református Egyházközség vezetőségét a május 12.-én 10 órakor kezdődő templomszentelési istentiszteletre. Az említett egyházközségtől a következő válasz érkezett vissza: „Tiszteletes Lelkész Úr! Vettük a „bihari Unitárius Leányegyházközség” nevében a 106/1935 sz., velünk közölt értesítést és ahhoz csatolt 2 db. meghívót, a f. é. május hó 12-én tartandó ünnepélyes imaházavatásra. Amennyiben a bihari „Unitárius Leányegyházközség” létesülése normális körülmények között, vagyis úgy történt volna, hogy komoly vallási meggyőződésű megfelelő számú gyülekezete alkot magának törvényes keretet és ebben a helyzetben történik új imaházának a felavatása, igen, természetesen, az udvariassági tény viszonzásán felül is, őszinte magyar protestáns hittestvéri lélekkel vettünk volna részt ezen az ünnepségen. Miután azonban köztudomásúak azok a tények, melyek szerint a „leányegyházközséget” megalakítók nem vallási meggyőződésből, hanem a református egyházi főhatóságok határozataival szemben elégedetlenkedő indulatból és mindannyian csupán a bihari Református Egyházközség hívei sorából egyházbontási szándékkal tértek át és mert nem mondhatunk le arról a reményről, hogy ezek a régi híveink vagy egy részük e téves lépésüket megbánva egyházunk kebelébe vissza fognak térni: mindezeknél fogva reánk nézve impedimentumot képez az a körülmény, hogy megjelenésünk által helyeselnők ezt a református magyar testvéregyház ellen irányult mozgalmat. Nem osztozhatunk tehát jelenlétünkkel is abban a felelősségben, amelyet ez az egyházbontási szándékú mozgalom a romániai magyarság egyházközi és fajtestvéri egyetértésének kárára kiváltott és kiváltani fog. Teljes tisztelettel: Biharon 1935 május 9-én a bihari Református Egyházközség nevében: Kocsis Károly gondnok és Tarnóczi Lajos lelkész.”

A de. ünnepség sorrendje a következő volt:

1. Kezdőének: az 5. Sz.
2. Alkalmi ének: 227. Sz.
3. Imát mond: Komjátszeghi Géza bihari s. lelkész
4. Nagy Istenünk...: énekli a Dávid Ferenc vegyes kar, Zöld István énekvezér vezetésével
5. Alkalmi beszéd: Vári Albert dékán
6. Énekel: Szücs Ilci, a Patzkó zeneiskola növendéke.
7. Felszentelő beszéd: Dr. Boros György püspök
8. A templom építésének története: Komjátszeghi Géza
9. Úrvacsorai beszéd: Ürmösi Károly, Kolozs Dobokai esperes
10. Üdvözlések
11. Záróének: 213 sz. ének 2. Verse.

A délutáni ünnepség programja:

1. Kezdő ének: 16. Sz.
2. Bevezető ének: 17. sz.
3. Imádkozás: Ürmösi Károly
4. Előadás: Ürmösi József püspöki titkár
5. Miatyánk...: énekli a Dávid Ferenc vegyes kar, Zöld István énekvezér vezetésével
6. Szavaltat: Zöld Ilona
7. Záró beszéd: Dr. Boros György püspök
8. Záróének: 275 sz.

Este 9 órai kezdette táncmulatságot tartottak a Gazdakör helyiségében.

1935 azonban nemcsak a gyülekezeti élet szervezése, vezetése, illetve a templomépítés tekintetében jelentett komoly megpróbáltatást Komjászegi Gézának, hanem az a csábítás is, ami kiderül egy jelentős levelezésből. Ma már kordokumentumként kezelhetők ezek az iratok, melyekből ismertetek néhány összefüggést.

1935. február 8.-án azt írta Komjászegi Gézának Boros püspök, hogy az ádámosi lelkészi³ állás csakugyan üresedésben van, „de az olyan ostromnak van kitéve, hogy egyelőre nem tudom tájékozni magamat. Amint korábbi levelemben írtam, azt tartsa szem előtt és az ott megkezdett munkát folytassa elismerésre méltóan eddigi buzgalommal. Nem fogom elfelejteni máris szerzett érdemeit.”⁴

1935. február 11.-én Székely Tihamér, magyarsárosi lelkész teljes mértékben olyan hangulatú levelet írt Komjászegi Gézának az ádámosi lelkészi állás körüli fejleményekről, melynek értelmében egyedül az esperes veje fog győztesként kikerülni. Arra hivatkozott, hogy egy református ismerőse mondta - miszerint Péterffy⁵ érdekében már megfelelő lépéseket is tettek. Buzogány Kálmán, haranglábi lelkész is egy érdekes levelet írt 1935. február 12.-i keltezéssel Komjászegi Gézának az ádámosi lelkészi állás betöltése kapcsán. Azt tanácsolta, hogy minél hamarabb írjon levelet Szathmári Gyula köri felügyelő gondnoknak, aki haranglábi. Ebben a levélben hivatkozzon Komjászegi Géza „nemes gondolkozására, jó szívére, áldozatkészségére, és a külformára is nagyon vigyázzon. Így nem mondom, hogy biztos, de valószínű eredményt elérhet. Közöttünk maradjon - folytatta a lelkész -, Szathmáry semmi körülmények között nem akarja Péterffyt.”⁶

Sándor Gergely, dészfalvi lelkész is írt 1935. februárjában egy nagyon őszinte hangvétellű levelet, melyben azt hozta Komjászegi Géza tudomására, hogy az ádámosi lelkészi állás betöltése érdekében elkötelezte magát az esperes veje mellett. Azaz szavát adta, hogy tesz néhány szót érdekében. A levél végén arra kérte Komjászegi Gézát a levélíró, hogy bocsásson meg neki azért, hogy ezt ő őszintén megírta, de azt hiszi, hogy Géza öccse is helyesebbnek tartja ezt a magatartást, mintha áltatná.

Komjászegi Gézának a következőket írta Kovács István, 1935. február 25.-én a magyarszentbenedeki lelkész: Az ádámosi lelkészi állás hamarosan be lesz töltve, de amint látszik, nagy lesz érte a küzdelem. Szerinte „más a főhatóság jelöltje, más az esperesé. A Püspök úr emberét még nem tudni, ki, csak annyit sikerült megtudnunk, hogy olyat akar betenni a körbe, aki méltó utódja lesz Gvidónak⁷. Esperesünk pedig a vejét, Péterffyt szeretné megválasztani.” Azt javasolta a megnevezett lelkész, hogy pályázza meg Komjászegi is, mert előfordulhat, hogy az egyházközség egy harmadikat fog megválasztani.

Az Új Barázda Lapkiadó Részvénytársaság arra kérte 1935. július 22.-én a lelkészt, hogy legyen a lap belső munkatársa és terjesztője.

Komjászegi Géza lelkész minden további nélkül 1935. szeptember 26.-án beadta pályázatát az ádámosi lelkészi állásra, viszont Ürmösi József titkár visszaküldte azzal a megjegyzéssel, hogy hamarosan meg fog jelenni egy harmadik pályázat is. Bizonyára akkor elfogadják a lelkész próbálkozását.

1935. december 3.-án elhatározta a Keblitanács, hogy „ez idő szerint lakást családos lelkész részére nem tud adni”.⁸ Decemberben a püspök a Vizsgálószék alkalmával buzdító beszédet intézett a hívek felé, melyben a kepe beindítását és annak előnyös voltát hangsúlyozta.

Ürmösi Károly esperes írta Komjászegi Géza lelkésznek 1936. április 2.-án, többek között: „.../ nem tudom, hogy mik az első impressziói. Érezhet bizonyos szokatlanságot - s bizonyos mértékig egyelőre - talán az egyedülvalóság érzését is. De ez csak egy ideig tart. Közelebbről meghatározva addig, amíg egy-két ember bizalmát és rokonszenvét megnyeri és érezi. Addig is járjanak eszébe Jézus szavai: „Nem vagyok egyedül, mert az Atya velem van.” a világítótorony is egyedül van, de világosságot áraszt, és hivatást teljesít. A pap is őrálló, világítótorony, azzal a különbséggel, hogy ez nála tudatos munka s így nála a világosság nyomán termő meleg is támad. /.../”⁹

3 Bartók Endre, ádámosi lelkészről volt szó, aki 1935. Január 22.-én, 48 éves korában halt meg.

4 115/1935 UP

5 Péterfi pedig akkor széplaki pap a veje volt.

6 19/ 1935 LH Harangláb

7 Gvidó volt a kör esperese,

8 19. Jegyzőkönyv. 7. Hat. 10. Old.

9 220/1936 Esp Hiv

Komjászegi Géza munkájához szorosan hozzátartozott nagyváradi gyülekezet szervezése irányítása, gondozása is. A kezdeti időszakban az istentiszteleteket házaknál végezte Komjászegi Géza, bihari lelkész. Majd a katonai kórház szomszédságában levő, „infermeria”, egészségügyi házban gyűltek össze a hívek. A 2. Világháború befejezése után megkérték az Evangélikus egyházközség vezetőségét, hogy hetente egy alkalomra engedjék át istentiszteleti célra imatermüket. Perédy György vezetésével **1935 dec. 8.-án**, tehát megtartották alakuló gyűlésüket Albert Mihály asztalos mester, Kálvária 34. Sz. alatti lakásában. Az akkor nyilvántartott 34 unitáriusnak nyomtatott meghívót küldtek. A gyűlésen megválasztották a korabeli vezetőséget. Gondnok Perédy György lett. Két egyházfi nevét is olvashatjuk: Balázs Gergely és Albert Mihály személyében. Ez az időpont jelenti azt a pillanatot, melytől kezdve a nagyváradi unitáriusok szervezett vallásos, gyülekezeti életet éltek.

Komjászegi Géza lelkész kezdeményezésére vált lehetővé az egyházközség végleges megszervezése. Ekkor a nagyváradi szórvány lelkészi teendőit látta el említett lelkész. A kezdeti időszak éveiben új lendületet kapott az egyházi élet, ami nem tartott sokáig, hiszen 1936. március 28.-tól 1936 november 1 Csegezen találjuk lelkészként. 1936-ban visszatér, és 1941-ig itt folytatja tovább lelkészi munkáját.

A korabeli lelkészi kinevezés hiteles másolatát 1936. október 28.-án olvashatjuk, amelyben Boros György püspök többek között megállapítja, hogy egy esztendőben kétszer is sikerült kineveznie Komjászegi Géza lelkészt a bihari egyházközségbe. Soraival arra is utal, hogy egy új hit indult el Biharban, amelynek létrejöttékor egy isteni sugallat működött közre. Reménységgel volt a püspök, hogy kinevezett lelkésze biztonsággal fog haladni előre hivatásának nagyszerű missziói útján.

Ezt az időszakot a komoly és lelkiismeretes valláserkölcsei munka jellemzi. A korabeli „Napló”-ból néhány lapot megőrzött a szerencse, ugyanis, ki tudja ki és miért kitepte a hiányzókat. A megmaradtból tudtam meg többek között, hogy a korabeli lelkész, Komjászegi Géza lelkiismeretes munkát végzett a VEN területén is. A fejléccen ez áll: *Hitoktatási munkanapló a Bihari egyházközségben 1937/38 tanévről.*

A tananyag ismertetése rendjén többek között olvashatjuk: - Ismételések a múlt évi anyagból és énekből; - Reggeli imádság és Miatyánk; - Jézus születése; - a világ teremtése; - keleti bölcsek; - Karácsonyra való készülés; - Vízözön; - Babel tornya; - a tékozló fiú stb. Azt mindenképpen ki lehet érezni a kimutatásból, hogy egy csoportban történt az oktatás. Az is nagyon valószínűnek látszik, hogy nem volt egy bizonyos rend, mely akár az ószövetségi történeteket, akár pedig az újszövetségi példázatokot sorrendbe rakta volna. Azonban az is tapasztalható, hogy a legtöbb alkalommal ószövetségi történet és újszövetségi példázat is soron volt. A jelenlétet illetően tapasztalható, hogy ritka esetnek számított, mikor többen maradtak távoll, mint, akik jelen voltak. Ha pedig a pontos számítást elvégeznénk, akkor megállapítható, hogy az említett tanévben a 15 tanulóból 44 alkalommal 457 volt jelen a 15 tanulóból 44 alkalommal 233 nem volt jelen. Az 1937. évi jelentéshez, pl. még az is hozzátartozik, hogy általában 15 gyermek jelenlétét, vagy hiányzását tapasztaljuk, viszont esetenként előfordult, hogy többen vannak jelen az órán. Ez pedig nem karácsonykor, vagy ünnepnap jelentkezik, hanem az évközi alkalmakkor.

Látszik Komjászegi Géza lelkiismeretes hozzáállásán, hogy igyekezett a hitoktatást végezni Nagyváradon is, ám ez komoly akadályokba ütközött. A megjegyzés rendjén kiemelte a lelkész, hogy görög katolikus -, állami-, iparos iskolában tanulnak a gyermekek, sőt „Oltean Doamna” középiskolában is. Hangsúlyozta, hogy nemcsak a saját órabeosztása vált lehetetlenné, hanem a gyermekek családi környezete sem engedte meg az unitárius hittanban való teljes mértékű elmélyülést. Az 1936-37 iskolai évben tanuló unitárius tanulók névsorát találjuk a következő fejléccel.

A megjegyzés rovat négy esetben van kitöltve a 19-ből. Mind a négyenél az van megjegyezve, hogy „Nem jártak rendesen iskolába, nem osztályoztattak egyik tantárgyból sem”. Meg kell jegyezni, - minden más előző és későbbi felfogás ellenére -, hogy az egyházközségi iratok nem semmisültek meg minden esetben, hiszen Komjászegi Géza vallásoktatási nyilvántartásai közül jó néhányat ma is szemügyre vehetünk. Ezek alapján állapítható meg, hogy odaadó, lelkiismeretes munkával készítette a jövendőket. Sajnos nem az ő hibája, hogy ma a régi emberek nem az unitárius vallás kötelékében élnek. Részletes kimutatásai természetesen „Napló” névvel vannak becézve, jól lehet egy-egy ívről, van szó csupán, melyek adott esetben a piszkozat képét vetítik elénk. Minden valószínűség szerint - éppen a spórolás miatt - maradt az egyházközség irattárában a munkapéldány. (7. Táblázat: Kimutatás a vallásórák megtartásáról)

Az egyleti élet elindulása szorosan összeköthető a bihari gyülekezet megszületésével. Mint sok más gyülekezetben, úgy Biharban is a Nőszövetség vitte a vezető szerepet, s mint olyan az ő tevékenysége hatja át a kezdeti, nagyon termékeny időt. Az előtt azonban, hogy néhány történeti jelentőségű eseményt ismertetnék, fontosnak tartom az egyleti élet tekintetében néhány olyan mozzanatra összpontosítanunk, melyek mellett hallgatólagosan elmennünk nem szabad. Ilyen körülménynek számított, pl. 1938 –ban a gyülekezeti tilalom és a többi zavaró körülmény, ami miatt az egyleti élet nem tudott rendesen működni.

1937-ben Komjászegi Géza megnősült. Ebből az alkalomból Boros György püspök melegen

gratulált az ifjú lelkésznek, s egyben kívánta, hogy felesége hű társa legyen a munkában. E házasságában egy fiú és két leánygyermek született, akiknek gondviselése, taníttatása komoly feladat volt a lelkész életében, amit édesapaként teljesített is.

Komjászegi Géza lelkésznek köszönhetően néhány hónapi szünet után, ismét istentiszteletben részesülhettek a nagyváradai hívek is. A Pasteur utca 34 sz. alatt levő kultúrotthonban tarthatták

meg ezt a gyülekezést, amikor nemcsak istentiszteletben volt részük a megjelenteknek, hanem új gondokról is gondoskodtak. Lemondott ugyanis tisztségéről Perédy György, kinek helyére Bartha Dezső gyógyszerészt választották.

1937. június 13.-án Dr. Kiss Elek, teológiai tanár vezetésével egy küldöttség érkezett Biharra, mely alkalommal ünnepi istentiszteletet végeztek az egyházközségbe. Indokát is olvashatjuk ennek az eseménynek, hiszen a lelkész minden ünnep második napján nagyváradai beszolgálását végezte, s ezért istentisztelet nélkül maradt a bihari gyülekezet. Ezt kívánták pótolni, s egyben maradandó emléket is állítani azoknak, akik átélhették az alkalmat.

Ugyanekkor viszont Komjászegi Géza lelkész Nagyváradon tartott istentiszteletet. Túl az ünnepi alkalmon, maradandó emlék is kapcsolódik az eseményhez, hiszen 2200 lej értékben egy új palástot készítettek a lelkésznek, hogy azt használja az itteni istentiszteletek megtartásakor.

A lelkési jelentés - majdnem 4 oldalban - tárgyalja az 1940. esztendő. Sajnálatos, hogy pl. még 1940.-ben két fontos tényező befolyásolta az egyházközségi életet: az egyik, - amit a lelkész is elsősorban tárgyalt -, éppen a felekezeti türelmetlenség, a másik pedig az általános háborús helyzet teremtette nehézség. Sok családi élet került keserű kenyérre, mert nemcsak a természet nem kedvezett, - azaz két éve tartó szegény termés volt -, hanem a családfők zömét is kényszermunkára vitték. A lelkész elég szomorú hangvételű sorait a bevezető utolsó mondata kissé megtöri, amikor kijelentette, hogy „az Isteni Gondviselés ez év aug. 30-án sorsunkat jobbra fordította Erdély egy részének”.

Minden vasárnap és a sátoros ünnepeken a gazdakör helyiségében megtartották az istentiszteleteket, melyeken a jelenlét átlag 25-30 lélek volt. Ez a szám jellemző mind a két alkalomra: istentisztelet és sátoros ünnep. Meg kell jegyezni, hogy a korabeli tudósításokból hangsúlyosan kitűnik, hogy a híveknek nem nagyon tetszett ez az ideiglenes hely, de az új templomba bizonyára járnak fognak.

Alig írt 1940. július 14.-et az egyházközség, amikor meg kellett tapasztalnia, hogy egészen új temploma javításra szorul. Arról ne is beszéljünk már, hogy 1964-ben egyszerűen úgy fogalmaztak, hogy a „templom szármalmas állapotban van.” Két évvel később a jelzőt fokozva találjuk, hiszen ekkorra már „szégyenletes” állapotba került. A Misszió Bizottság, 1968. december 17.-i véleményét figyelembe véve megállapították, hogy tekintettel a bihari gyülekezet elnéptelenedésére, valamint arra a nehézségre, hogy képtelen templomát kijavítani. Új álláspont, hogy a templom telket értékesítsék olyan formán, hogy abból Nagyváradon vásároljanak megfelelő ingatlant.

Talán Bihari működésének utolsó mozzanataként említhetem, amikor 1941.-ben zászlóavatáson beszélt Biharban, mert nem sok idővel ezt követően elfogadta a Kolozsra szóló kinevezését a jobb és

biztosabb megélhetés reményében. 1941. március 9.-én de. az istentisztelet keretében Komjászegi Géza lelkész kibúcsúzott a gyülekezetből.

Komjászegi Géza Kolozs¹⁰i lelkészsége

1941 március 16 – 1968. szeptember 1.

Farkas Dénes esperes, jelenlegi kolozsi lelkész megemlíti írásában, hogy fennmaradtak

Komjászegi Géza lelkész írásai egy iskolás füzet összekapcsolt, vonalas lapjain „mintegy 12 oldalnyi terjedelemben – valóságos kordokumentumot kínálnak a második világháborút közvetlenül megelőző, majd az azt követő rendszerváltással beköszönő sztálinista diktatúra legsötétebb időszakáról. Az ateista-kommunista diktatúra rendszeresen, lépésről-lépésre fosztotta meg az egyházi javaitól, fokozatosan ellehetetlenítve nemcsak szolgálatát, közéleti szerepvállalását, de pusztá létezését is a templom

és lelkészi hivatal falai közé visszaszorítva. A lelkész egykori feljegyzései – bár igen óvatosan, visszafogottan fogalmazott – híven tükrözik ezt a korszakot, annak szinte minden jellegzetességével együtt.

A lelkész vezetésével máris sürgős gondok elé néztek, ugyanis a lelkészi lakás lakhatatlan állapotban volt, a melléképületek közül hiányzott a konyha, helyét rom és gyom fedte. A többi épület is rogyadozott, a kerítések dűledeztek, sőt legtöbb helyen egyszerűen hiányoztak. Említésre méltó tény, hogy a lelkész, családjával, majdnem három hónapig, míg a javítási munkálatok folytak Kozma István Ferenc házában lakott.

Mivel anyagi nehézségekkel küszködtek, a javításokat pedig szükségszerűen el kellett végezniük, nem maradt más lehetőség, minthogy kölcsönt vegyenek fel. 2500 Pengőt vettek fel az Erdélyi Bank RT-től, melynek az lett a következménye, hogy a 34 holdas területet kellett zálogolnia.

Nem tudnám semmivel sem jobban jellemezni az 1948-as rendszerváltást, valamint az azt követő nehézségeket. Írta Farkas Dénes lelkész, hogy óvatosan bár, de nyomon követhetjük azokat a könyörtelen változásokat, melyek nem tűntek el soha nyomtalanul azt az időt átélt emberek életéből, s így benne maradt a Komjászegi Géza lelkészében is.

Komjászegi Géza lelkész beiktatásának ideje Kolozson, melyre „szép tavaszi napfényben tündöklő, életfakasztó napon történt. Ilyen napfényhez hasonló melegség áradt el a hívek lelkén és öröm a szívekben; úgy a hívek, mint a lelkész szívében. A lelkészt Erdélybe visszatérése öröme, régi emlékek megújulása hatja meg, amelynek hatása alatt szép tervekkel és reményekkel fog munkához.”¹¹Beiktatásán dr., Fikker János teológiai tanár és Rázmány Mór egyházi tisztviselő vett részt az egyházi központ részéről. Jelen volt azonban Kolozs község minden felekezetének képviselője is. Számos jókívánsággal teljes beszéd hangzott el a templomi ünnepséget követő közebéd alkalmával.

1941 áprilisában a lelki építkezés is kezdetét vette, hiszen nemcsak az istentiszteleteket tartotta Komjászegi Géza, hanem végezte a családlátogatást és a gyermekek vallásos nevelését is.

Ugyanakkor fontosnak tartotta a Nőszövetség megújítását, ami meg is történt. Sőt maga a Nőszövetség tűzte ki céljául a templomjavítási alap megszerzését. Ennek érdekében minden szerdán összejöveteleket tartott a DFIE. Persze téli időszakban. Később viszont már szombaton is. Ezekon az alkalmakon énekeket tanultak, verseket szavaltak, különféle tárgyú előadásokat tartott a lelkész.

Elhangzik a szószéken az első, komoly felkérés az anyagi áldozat vállalására, illetve meghozatalára. Itt meg kell jegyeznem viszont, hogy többnyire kaláka alapon sikeresen folyt már a lelkészi lakás tatarozása.

1950.-ig a gyermekek vallásos nevelés a templomban és a lelkészi irodában folyt. 1949-ig az ifjúság több műkedvelő előadást tartott a lelkész vezetésével. Ezt követően viszont a lelkészi irodában folyt a hasonló tevékenység.

A háborús esztendő elmúltával bizonyos fokú lelki ingadozás tapasztalható a hívek lelki életében. Ennek talán egyik beszédes bizonyítéka a lelkésznek figyelmeztetése, miszerint arra kéri a híveket, hogy többen vegyenek részt az unitáriusok temetéseken. Igyekeztem utána járni ennek a

¹⁰ Egyházközség rövid története; Füzet formában található. Egy befejezetlen munka; földterületekről is szó van, illetve 1957-ről is van benne szó

¹¹ Farkas Dénes: A Kolozsi Unitárius Egyházközség Rövid története.

ténynek, s kutatásom eredménye két területre vezetett. Az egyik családi konfliktusoknak tudható be, a másik viszont egyfajta érdektelenség az eseménnyel kapcsolatosan. Talán éppen a lelki válság miatt adódott. Míg a lelkész nagy erőfeszítéseket tett az egyházközség tagjainak lelki gondozására, addig, nehezedtek a lelkészi család anyagi gondjai a gyermekek taníttatásával, valamint a családban előforduló betegségek miatt. A lelkész maga művelte a kertet, melyhez többen is adták segítségüket a hívek közül „ekével, szekérrel, két kézzel”¹².

1942-ben 32 hold képezte a lelkészi javadalmat, ami többé-kevésbé később is megmaradt, de ennek megművelését már nem tudta teljesíteni a kommunista korszak követelményei értelmében. Így visszaadja azt az egyházközség használatába, amiről szokott módon önként lemond az egyházközség is.

Szeretném kiemelni az 1950-es esztendő vallásos életével kapcsolatos megjegyzéseket. A templomlátogatás elég jó volt. Az úrvacsorával élők száma átlag 40 volt. Téli időben egyes családoknál bibliaórát tartottak. A nyári időben vallásórát. 1958-ban életbe léptetett közoktatási rendelet értelmében a vallásos oktatást megfelelő körülmények között kell tartani. Helység hiányában a felnőttekkel nem foglalkozhatott. Áldozathozatal terén nem volt hiány, hiszen a hívek minden alkalommal felajánlották a kenyeret és a bort.

Átnéztem a Komjászegi Géza lelkész idejében megfogalmazott, s az utókornak hátrahagyott jegyzőkönyveket, s megállapíthatom, hogy komoly gondossággal, megfogalmazással, körültekintő elgondolással megszüvegezett jegyzőkönyvekről van szó. Ezen kívül látszik minden egyes kötet jegyzőkönyvön, hogy komolyan gondolták azt a tevékenységet, melyet folytatott a lelkész, a Keglitanács, vagy éppen a Közgyűlés. Minden kötetben tapasztaljuk, hogy kiemelten összesítve vannak az egyes jegyzőkönyvek határozatai.

Itt most nincs hely ezek bővebb tárgyalására, de hadd emeljem ki az a lelki területre utalható kérdést, mely igen mélyen és behatóan foglalkoztatta Komjászegi Géza lelkészt. Ez pedig abból a magatartásából fakadt, melyet alkalmazott szószéki beszédeiben. Sajnos ezek közül nem maradt fenn egy sem, de, akik visszaemlékeznek rá, arról beszélnek, hogy sokat hangoztatta pl. a szeretetet. Beszédei nevelők, tanító jellegűek voltak. Azért fontos ez nekem, hogy a korabeli prédikáció felépítést gyakorolta, vagy új formákat keresett. Inkább felvázolta beszédeit, s akkor a pontok szerint prédikált. A végén nemcsak alkalmazást gyakorolt, hanem tanácsot is adott. Volt neki leírva prédikációja, főleg, amikor máshová ment szolgálni. Kis jegyzetei voltak, s bibliai idézet felolvasása után hozzáfogott a magyarázathoz.

Sokszor előfordult, hogy konkrét tanácsokat adott a szószéken.

Nemtetszését nyilvánította amiatt, hogy a fiatalság táncolni ment temetések után. Azt tanácsolta, hogy inkább imádkozzanak, mint táncoljanak. Azt hangsúlyozta, hogy nem illik a tánc a temetéseket követően. Főként, hogy mindez legtöbb esetben a halottas háznál történt. Kezdeményezését követve a református, katolikus papok is hasonló lebeszélésbe kezdtek. Azt hangsúlyozta, hogy „becsületes, rendes embert” akart maga köré. Talán ezért akadt haragosa is a hívek között – mondta Éva leánya.

Azon kívül, hogy vázlatokat készített, elmondhatjuk, hogy felkészült beszédeire. Ezekhez hozzátartozott, hogy sokat olvasott. Nagyon szerény ember volt. Nem szeretett szerepelni, a központban forogni. Ezért lehet, hogy a megbecsülése sem olyan volt, mint, amilyent megérdemelt volna.

Utolsó jegyzőkönyvi bejegyzését 1967. december 31.-én láttam.

1968. szeptember 8.-án Keglitanácsi gyűlést tartanak néhai Szabó Dezső, Kolozsvár belvárosi lelkész vezetésével, aki ismerteti Komjászegi Géza lelkész gyülekezethez intézett levelét, melyben hivatkozik a püspök 250/1968 sz. leiratára, melyben jóváhagyta nyugdíjba vonulását. Szóba kerül ezen a gyűlésen, hogy némi tartozása van a gyülekezetnek a lelkésszel szemben 1966.-1967.-re is, aminek megfizetését felvállalják.

1968. szeptember 1.-től nyugalomba vonul.

1982-ben már kántorként találkozunk vele a nagyvárad gyülekezetben.

Jegyző: Komjászegi Géza ny. lelkész. 1983. december 31.-től.

¹² Farkas Dénes: IM

1988. április 19-én bekövetkezett haláláig egyházközségünk lelkes tagja. Sajnos Kolozsvárról senki nem jött temetésére. A lelkeszi szolgálatot néhai Boda József lelkész végezte Jób 5,? Alapján, melyről nem sok időre kiderült, hogy néhai Komjátszegi Géza kérése volt.

Emlékét őrzik leszármazottai, akik emlékére adományokat tettek, de néhány, az egyházközség könyvtárában megtalálható kötet, melyeket ő adományozott. Emlékét öregbíti most már ez az emlékezet is, melyet tisztelettel állítottunk Komjátszegi Géza, egykori unitárius lelkésznek. Nyugodjon békében!

Sor.	Forrásmunkák
1.	Az Unitárius Egyház Levéltára
2.	Az Egyházkör irattára
3.	Egyházközségi irattár
4.	Jegyzőkönyvek: 1-11.
5.	Az Unitárius Egyház Szervezeti Szabályzata
6.	Az Erdélyi Unitárius Egyház működési Szabályzata
7.	A „Bihar-Nagyvárad unitárius isk. tanulók” – jelentés
8.	Boda József: Az unitárius közösség múltja és jelene c. írás
9.	A Kolozsi Unitárius Egyházközség irattára
10.	Farkas Dénes: A kolozsi Unitárius Egyházközség rövid története

Nagyvárad, 2007. április hava.

Atyafiságos tisztelettel:

Pap Gy. László
unitárius lelkész